

**ELMALI İLÇESİNDEKİ TAHIL AMBARLARININ KÜLTÜREL COĞRAFYA AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

**INVESTIGATION OF GRANARIES IN ELMALI DISTRICT IN TERMS OF CULTURAL
GEOGRAPHY**



**ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ**

Mustafa Talha Arslan¹

Cihan ŞEN^{1*}

¹Döşemealtı Şehit Volkan Canöz Anadolu İmam-Hatip Lisesi¹, Antalya, Türkiye

Döşemealtı Şehit Volkan Canöz İmam-Hatip High School¹, Antalya, Turkey

mustafatalha617@gmail.com

cihancografya@gmail.com

ORCID: 0000-0001-5428-2064

ORCID: 0000-0001-6890-5824

MAKALE BİLGİSİ / ARTICLE INFORMATION

Geliş Tarihi / Date Received

01.01.2021

Kabul Tarihi / Date Accepted

04.08.2021

Yayın Tarihi / Date Published

Temmuz / July 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season

Temmuz - Aralık / June – December

ATIF / CITE as

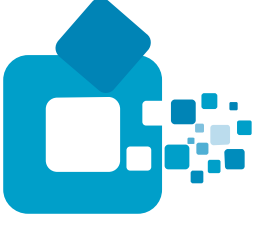
Arslan, M. T., Şen, C. (2021). "Elmalı İlçesindeki Tahıl Ambarlarının Kültürel Coğrafya Açısından İncelenmesi" / " Investigation of Granaries in Elmalı District in Terms of Cultural Geography". bilar: Bilim Armonisi Dergisi, 4 (1): 32-41.

doi: 10.37215/bilar.851916

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/bilar>

Copyright © Published by Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü Since 2018, Antalya, 07100 Turkey. All rights reserved.





ELMALI İLÇESİNDEKİ TAHIL AMBARLARININ KÜLTÜREL COĞRAFYA AÇISINDAN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF GRANARIES IN ELMALI DISTRICT IN TERMS OF CULTURAL GEOGRAPHY



ANTALYA
İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ

ÖZET

Kırsal alanda meskenler biri halkın oturduğu konut kısmından oluşurken diğer bölümler baktıkları hayvanlar için ahır, samanlık ve kendi ihtiyaçlarını depolamak için yapılan tahıl ambarı gibi eklentilerden oluşmaktadır. Bu çalışmada Kültürel Coğrafyanın konusu olan Antalya'nın Elmalı ilçesindeki tahıl ambarlarının özellikleri Teke yöresindeki ve Karadeniz Bölgesindeki ambarlar ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Burada amaç sadece tahıl ambarlarının özelliklerini araştırmak değil, mevcut durumlarını tespit ederek kültürel miras unsuru olarak gelecek kuşaklara nasıl aktarılacağı sorusuna cevap aramaktır. Çalışmada literatür tarandıktan sonra; yöntem olarak Coğrafya açısından önemli olan arazi çalışması yapılmış olup, nitel araştırma usullerinden olarak mülakat yöntemi uygulanmıştır. Arazi çalışmasında ambarlar incelendikten sonra atıl durumda olan ambarlar hakkında başka yerlerde yapılan çalışmalar araştırılmıştır. Sonuç olarak; kırsal kesimde geleneksel yaşam tarzının değişimi ile birlikte fonksiyonlarını kaybetmeye başlayan tahıl ambarları günümüzde yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Yapılan araştırma sonucunda bireysel olarak korumanın yetersiz kaldığı görülmüştür. Valilik, kaymakamlık ve belediyeler başta olmak üzere sivil toplum kuruluşlarının da tahıl ambarlarının korunmasında önemli sorumluluklar üstlenmeleri gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler: Elmalı ilçesi, Kültürel Coğrafya, Kırsal Mesken, Tahıl Ambarı, Kültürel Miras.

ABSTRACT

In rural areas, one of the dwellings consists of the residential part of the people, while the other parts consist of additions such as a barn for the animals they keep, a haystack and a granary built to store their own needs. In this study, the characteristics of the grain warehouses in the Elmalı district of Antalya, which is the subject of Cultural Geography, were examined in comparison with the warehouses in the Teke region and the Black Sea Region. The aim here is not only to investigate the characteristics of granaries, but also to determine the current situation and to seek an answer to the question of how to transfer them to future generations as a cultural heritage element. After reviewing the literature in the study; as a method, field study, which is important in terms of geography, was carried out, and the interview method was applied as one of the qualitative research methods. As a result; the granaries, which started to lose their functions with the change of the traditional lifestyle in the countryside, are in danger of extinction today. As a result of the research, it was seen that individual protection was insufficient. Non-governmental organizations, especially the governorship, district governorship and municipalities, should also assume important responsibilities in the protection of grain warehouses.

Keywords: Elmalı district, Cultural Geography, Rural Residence, Granary, Cultural Heritage.

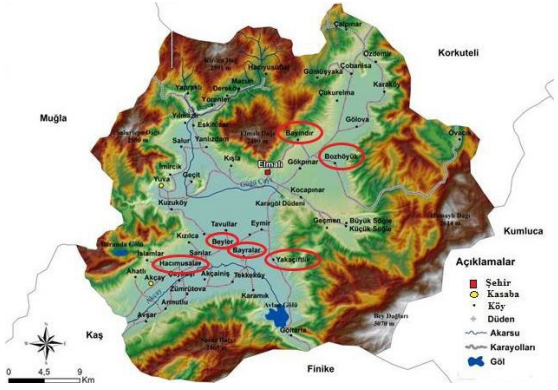
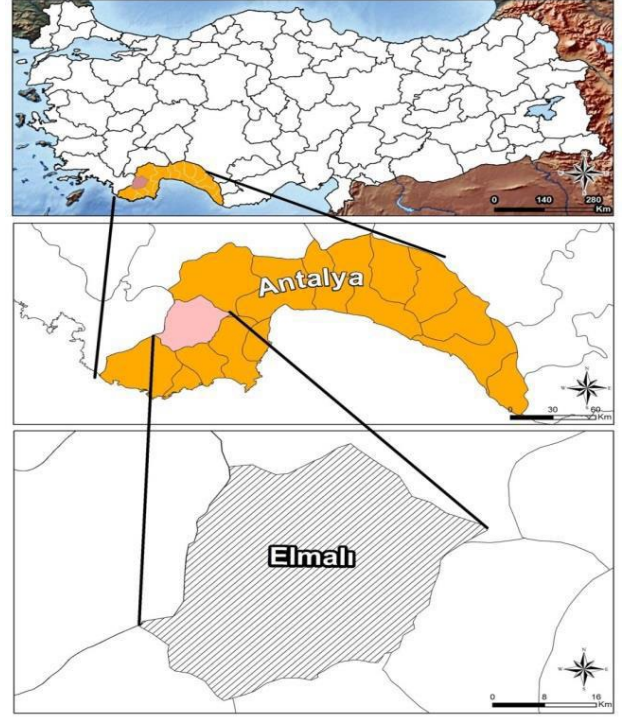
GİRİŞ

Kırsal kesimde fonksiyon bakımından konutlar iki gruba ayrılarak incelenmelidir. Evler ailenin oturma, istirahat etme, uyuma, yemek pişirme ve yeme yeri olup, bu yer, insanların yaşadığı yapıdır. Eklentiler ise eve bitişik hatta altında, evden ayrı, eve yakın, aynı avluda, bazen avlu dışında, biriktirilmiş zahire, tohumluk, kışık yiyecek ve içeceklerle, hayvanların bulunduğu, çeşitli aletlerin saklandığı depo, ambar, samanlık, ahır vs. gibi yapılardan (müştemilat) oluşur (Polat 2016). Kırsal kesimde halkın geçim kaynakları hayvancılık, arıcılık, balıkçılık, orman ürünleri, bağ, bahçe ve tarla şeklinde ekim-dikim faaliyetleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden kırsal konutların yanında o bölgedeki geçim kaynaklarına göre eklentiler yapılmaktadır.

Tarımla uğraşan topluluklar ürünün haşerelere karşı korunması için özel ambarlar inşa etmiştir. Ürünlerinin miktarına göre ve ürünün ambarından alınmasından sonra bozulmayacak miktarda olmasını sağlamak amacıyla da bu ambarları çeşitli boyutlarda tasarlamışlardır (Çetinkaya 2016).

Çalışmada öncelikle Teke Yöresi ambarlarının özellikleri ve Karadeniz bölgesindeki serender ambarlar ile farklılıkları da belirtilmiştir. Bu amaçla araştırma kapsamında Elmalı ilçesindeki ambar örnekleri ana hedef olmak üzere, karşılaştırmalı olarak Teke Yöresi'ndeki bazı ambar örneklerine dikkat çekildi. Antalya'da bazı parklarda, iş yerlerinde, özel mülkiyetlerde, otellerde ve mezarlıklarda ambarların farklı amaçlarla korunmaya alındığı ve teşhir edildiği görüldü. Bu noktadan hareketle araştırmanın asıl amacı; kültürel miras unsuru olan tahıl ambarlarını tanıtmak ve korunması için yapılabilecek çalışmalarını ortaya koymaktır.

Zira gerek orman alanlarının korunma kaygısı gerekse de ahşap ambar inşa eden usta kişilerin hayatta olmamaları, bu tip ambar sayısının azalmasına neden olur. Ahşap ambarların yerine günümüzde modern yapı malzemeleri kullanılarak yapılan ambarlar yer almaya başlamıştır (Hadimli 2019). Bununla birlikte ekonomik şartların değişmesi, üretim yapısının tarımdan sanayi ve hizmet kollarına doğru kayması sonucunda kırsal meskenlerin eski işlevlerini kaybetmesi kaçınılmazdır. Bu durumda eski işlevini kaybetse de bu yapıların günümüzde farklı kullanım alanlarına adapte edilmesi veya sadece koruma amaçlı olarak gelecek kuşaklara aktarılması önemli bir adım olacaktır.



Şekil 1. Elmalı İlçesi Lokasyon Haritası ve Tahıl Ambarlarının İncelendiği Köyler (Koday ve Aydın 2016'dan düzenlenmiştir)

Araştırma alanını oluşturan Elmalı İlçesi, Antalya idari sınırları içerisinde yer almaktadır. (Şekil 1). Teke Yarımadasının orta kesiminde yer alan bölge, Batı Torosları oluşturan ve yükseltileri yer yer 3000 m'yi aşan dağlık sahalardan oluşan karstik bir havzadır. Kıyı ile bağlantısı, havzanın güneybatısında Sinekçibeli, güneydoğusunda ise Avlan Boğazı ile sağlanan sahada, güneyden kuzeye doğru gidildikçe, Akdeniz iklim koşullarının etkileri azalmaya başlar (Şekil 1). Özellikle havzanın kuzeydoğu kesiminde yer alan Gölova Polyesi'nde İç Anadolu'yu andıran bir görünüm söz konusu olur (Koday ve Aydın 2016).

Tahıl ambarı yapımında ana malzeme olan Sedir Ağacı uzun ömürlü, sert dokulu, antiseptik ve koruyucu özelliği ile fare, böcek, yılan gibi haşerelerin yaşamasına ve yaklaşmasına

olanak vermez (Şekil 2). Ambarın içinde muhafaza edilen hububat özünü kaybetmez, acıma, bozulma görülmez, yıllar sonra değirmende çekildiğinde ilk gün ki tazeliğini korur (Küçük 2019). Bu gibi sebeplerden dolayı araştırma alanında birçok yerleşim yerinde uzun zaman önce inşa edilen tahıl ambarları günümüze kadar bozulmadan gelmiştir. Sedir ağacının çürümeye karşı dayanıklı ve uzun ömürlü olmasından dolayı aileler birkaç kuşak boyunca bu ambarları güven içinde kullanmaktadır.



Şekil 2. Avlan Gölü ve Ambarların Kerestesinin Temin Edildiği Sedir Ağaçları

Geçmişte önce Likya, ardından ise Teke İli olarak anılan yöre özellikle Antalya'nın batısında Beydağlarından başlayan köyler ile Elmalı, Kumluca, Finike, Demre ve Kaş kırsalında ahşap tahıl ambarlarının kullanıldığını görüyoruz. Buğdayın kültüre alınmasıyla birlikte insanlık tarihi için yeni bir evre başlamıştır. Elmalı ovasında bulunan Semahöyük ve Hacmusalar Höyüğü gibi yerleşimlerin de neolitik çağdan itibaren insan yaşamına sahne olduğu belirlenmiştir. Bölgenin dağlık köylerinde de tek tük örnekler görülse de Elmalı'nın Beyler ve Karamık gibi geçmişte ağalık ve yarıcılık sisteminin bulunduğu ova köylerinde büyük toprak sahiplerine ait olan ambarlar yaklaşık 30-40 tonluk buğday alacak kapasitede ahşaptan inşa edilmişlerdir. Dağlık yerleşimlerdeki ambarlar ise bir ailenin ihtiyacını karşılayacak ölçüde ve daha küçük saklama kapasitelerine sahiptirler. (Küçük 2019).

MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmada öncelikle tahıl ambarları ile ilgili daha önce yapılan çalışmalar incelenmiştir. İnternet ortamında gazete haberleri ve sosyal medyada tahıl ambarlarıyla ilgili görsel ve yazılı materyal incelenmiştir. Ambarlarla ilgili bilgi alt yapısı oluştuktan sonra arazi çalışması için Elmalı ilçesine gidilerek ambarlar ile ilgili nitel araştırma yöntemlerinden mülakat (görüşme) tekniği kullanılarak ambar sahiplerinden bilgi alındı. Ayrıca gözlemlerimiz ile ambarların iç ve dış yapısı ayrıntılarıyla incelendi. Yapı malzemesi ve tekniği, yapılış

tarihi ve kullanım şekli hakkında ambar sahiplerinden alınan bilgiler not edildi. Ambarlar dış cepheleri ve iç mekânları fotoğraflanarak sahibine ve çekildiği yere göre etiketlendi. Antalya şehir merkezinde ve bazı ilçelerde tahıl ambarlarının korunmasına ve yaşatılmasına yönelik çalışmalar yerinde incelendi. Daha sonra ambarların korunmasına yönelik diğer çalışmalarda örnekler de dikkate alınarak öneriler geliştirildi.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Elmalı'nın dağ köylerinde küçük yapıdaki ambarlarda sundurma yaklaşık 1 metre yüksekliğinde olup; ova köylerindeki daha büyük ambarlarda evlerde olduğu gibi merdivenler bulunmaktadır. Bu köylerin hepsi bugün Elmalı İlçe merkezine bağlı kırsal mahalle statüsündedir. Ova köylerindeki eski toprak sahiplerine ve ağalara ait Bey ambarları üç katlı ev yüksekliğinde olup iki kademeli merdivenlerle çıkılmaktadır (Şekil 3). İncelediğimiz ambarların içlerinde hasat edilen buğday, arpa gibi tahıl ürünlerinin yanında elek, bidon, kazma, kürek, plastik hortum gibi ev ve tarım aletlerinin de saklandığını gözlemledik (Şekil 4).



Şekil 3. Elmalı İlçesinde Farklı Özellikteki Tahıl Ambarlarının Dış Cephelerinden Görünümler.

Elmalı Bayındır mahallesinde Muttalip Demir ailesine ait tahıl ambarını incelediğimizde daha önce karşılaşılan diğer ambarlara göre küçük boyutlara sahiptir. Muttalip Demir'in gelininden alınan bilgilere göre aile; 2,5m en, 3m boy ve 3m yüksekliğe sahip ambarı halen ilk yapılış amacına uygun bir şekilde kullanmaktadır. Temmuz ayında hasat edilen buğday ve arpa ambarda hem dökme usulüyle hem de çuvallar içinde muhafaza edilmektedir. Muttalip Demir'in kendi babası tarafından yapılan ambar yaklaşık 80 yıllık bir geçmişe sahiptir. Ambarın giriş kapısındaki küçük bir delik olduğunu gözlemledik. Sebebi sorulduğunda ambara kedilerin rahat

girip çıkmaları için bu deliklerin özellikle yapıldığı söylendi. Ambarda farelerin tahıllara zarar vermemesi için bu „doğal yöntem’ oldukça etkili olduğu iddia edilmektedir (Şekil 4).



Şekil 4. Elmalı Bayındır Mahallesi Muttalip Demir Ailesine Ait Tahıl Ambarı (80 Yıllık)

Elmalı Bozhöyük mahallesinden İlgün Ailesine ait tahıl ambarını incelendiğinde, daha önce gördüğümüz ambarlar içerisinde en dolu ve güncel kullanıma sahip olduğunu gözlemledik. 75 yaşındaki İzzet İlgün evde olmadığı için oğlu ile yaptığımız mülakatta ambarın ölçülerinin 3m en, 4m uzunluk, 3,5 m yüksekliğe sahip olduğunu söyledi. Ahşap yapı malzemesinin iyi korunduğu ambarda iç bölmelerdeki yükselti farkı sayesinde daha fazla tahıl depolama alanı elde edilmiştir (Şekil 5).



Şekil 5. Elmalı Bozhöyük Mahallesi İzzet İlgün Ailesi Tahıl Ambarı (100 yıllık)

Elmalı’daki küçük ambarları Teke yöresindeki Kumluca ve Kaş ilçelerindeki dağ köylerindeki ambarlarla karşılaştırdığımızda görünüm ve boyut olarak çok benzediği görülmektedir (Şekil 6,8). Kullanılan malzeme yine sedir ağacı ve birbirine geçmeli tarzda çivi kullanılmadan inşa edilmiştir. Kıрма çatı modelinin teke yöresindeki bütün ambarlarda kullanıldığını söyleyebiliriz. Kumluca’nın dağ köylerindeki ambarlarda çatı arası açık olup, bu bölüm ön ve arka cepheden kapatılmamıştır. Kapılar daha küçük ve önde sundurma

bölümü yok gibidir. Yerden biraz yüksek temeli taştan örülmüş bir zemin üzerine oturtulan bu ambarlar aynı Elmalı’daki örnekleri gibi sökülüp başka yere götürülebilmektedir.



Şekil 6. Antalya İli Kumluca İlçesi Kuzca Köyünde Tahıl Ambarlarından Örnekler

Karadeniz Bölgesi’nde Serenderler yiyeceklerinin kurutulması, depolanması ve çeşitli haşerelerden korunması için yapılan tahıl ambarlarının en güzel örneklerini oluştururlar, mısır, ceviz, fındık, fasulye ve tahıllar Serenderlerde kurutulur. Karadeniz havasının rutubetli oluşu nedeniyle ürünlerin çürümeden kuruyabilmesi için Serenderlerin içi rüzgâr alacak şekilde yapılmıştır. Dört direk üzerine kurulan Serender altı tamamen boştur (Küçük 2019). Teke yöresindeki ambarlar Akdeniz iklim kuşağı ile karasal geçiş iklimi arasında yer aldığı için hem sıcak hem de soğuk iklim koşullarına dayanıklıdır. Karadeniz bölgesindeki tahıl ambarları farklı iklim koşulları ve farklı tarım ürünlerini saklama şartlarına göre inşa edilmiştir (Şekil 7).



Şekil 7. Karadeniz Bölgesinde Kullanılan Tahıl Serenderleri (Küçük, 2019).



Şekil 8. Antalya-Kaş Bezirgân Ambarları Dış Cephe ve İç Mekân Görünümü (Küçük 2019)

Bunun yanında Karadeniz bölgesindeki ambarlarla (serender) karşılaştığımızda boyut olarak farklı olmadığını görmekteyiz. Ancak Karadeniz bölgesinde iklimin daha yağışlı ve nemli olmasından dolayı tahıl serenderlerinin yerden oldukça yüksekte inşa edildiklerini söyleyebiliriz. Ahşap direkler üzerinde sabitlenen bu ambarların böyle inşa edilmesinin bir sebebi de fare ve zararlı hayvanların ulaşmasını engellemek içindir.

Teke yöresindeki ambarlar da metal çivi kullanılmadan yapılmış olup tabanı yerden en fazla 1 metre yükseklikte ve taş temel üzerine inşa edilmişlerdir. Serenderlerin dikdörtgen biçimi balkonlu da içine alacak şekilde tasarlanmış olup, kırma çatı balkonlu da kapatacak şekilde yapılmıştır. Elmalı'da dağ köylerinden ova köylerine doğru gidildikçe ambarların boyutu ve biçimi değişim göstermektedir. Yakaçiftlik köyünde rastladığımız bir ambar bu durumun en güzel örneğini oluşturmaktadır (Şekil 9).



Şekil 9. Elmalı Yakaçiftlik Mahallesi Hasan Akbaba Ailesi Tahıl Ambarı (110 yıllık)

Yakaçiftlik mahallesi Elmalı-Finike yolu üzerinde Elmalı şehir merkezine 12 km mesafede yer almaktadır. Mahallede 66 yaşındaki Hasan Akbaba ile yaptığımız mülakatta; çocukluğunda hatırladığına göre ambarı babasının yaklaşık 50 yıl önce köyün varlıklı bir ailesinden satın aldığını söyledi. Mahallenin merkezinde olan ambarın tamamen söküldükten sonra taşınarak, şimdiki yerinde tekrar parçaları birleştirilerek inşa edildiğini söyledi. 4m en, 6m uzunluk, 4m yüksekliğe sahip bu büyüklükte bir ambarın Elmalı yöresinde "Bey Ambarı" olarak adlandırılan ambarlar ile vatandaşın kullandığı ambarlar arasında bir boyuta sahip olduğunu belirtti. Ambarın içi her biri yaklaşık üç ton buğday alabilecek kapasiteye sahip 6 adet bölümden oluşmaktadır. Bölmelerin ortasındaki yürüyüş yolunun altında da iki bölme bulunmaktadır. Bu bölmelerde üstteki kapaklar sayesinde tahıl boşaltma veya doldurma işlemi yapılabilmektedir.

Hasan Amca konuşmasının devamında eskisi gibi tarlasının ekilmediğini söyledi. Bir erkek evladının bu işlerle uğraştığını, onun hasat ettiği buğday ve arpanın satılan kısmından kalanının ambara konulduğunu söyledi. Ambarın içi gezildiğinde altı bölmeden, iki bölmesinin biri arpa, diğeri buğday ile dolu olduğu gözlemlendi. Ambarın bakımsız olduğu söylendiğinde Hasan Akbaba kendisinin emekli ve yaşlı olduğu için çiftçiliği bıraktığını, oğlunun da yakın zamanda bırakacağını söyledi. Bu yüzden ambara ihtiyaçta kalmayacağı için ya satacağını ya da başka bir amaçla kullanabileceğini söyledi.

Elmalı Hacı Musa Mahallesi Süleyman Akkaya ailesine ait tahıl ambarının bulunduğu ortamı incelediğimizde evin müstemilatı ile küçük bir çiftlik görünümünde olduğu söylenebilir. Bu ortam ambarın günümüze kadar bozulmadan kullanışlı bir şekilde gelmesini sağlamıştır. Devlet memurluğundan emekli olan Süleyman Akkaya aynı zamanda eski tarım aletleri ve ev eşyası biriktiren bir antikacı. Ailenin beslediği hayvan kalmamasına rağmen ahır ve samanlık orijinal haliyle korunmuş ve depo olarak kullanılmaktadır. Süleyman Akkaya'dan alınan bilgilere göre Ambar dedesinden kalma ve bir kez yer değiştirmiştir. Daha öncede belirtildiği gibi çivi kullanılmadan geçme tekniği ile yapılan ambarların bu özelliği onu daha kullanışlı hale getirmektedir. Ambar 3m en, 4m boy ve 3,5 yüksekliğe sahip olup Süleyman Akkaya'nın babasının anlattığına göre 1950 yılında inşa edilmiştir. Bu ambarın dikkat çekici bir özelliği minyatür bir Bey Ambarı işlevine sahip olmasıdır. Mini bir merdivenle çıkılan ambarda 10 küçük bölme bulunmaktadır. Bu bölmelerden 6 tanesi kenar kısımda yer alırken, 4 tanesi

orta bölümde yer almaktadır. Orta bölümde dört küçük kapak yardımıyla bölmelere tahıl depolaması yapılabilmektedir (Şekil 10).



Şekil 10. Elmalı Hacı Musa Mahallesi Süleyman Akkaya Ailesi Tahıl Ambarı (70 Yıllık)



Şekil 11. Elmalı Bayralar Mahallesi Hasan Subaşı Çiftliğindeki Tahıl Ambarları

Elmalı merkeze 15 km uzaklıkta Bayralar mahallesinde Antalya eski belediye başkanı Hasan Subaşı'na ait çiftlikte bulunan "Bey Ambarı" olarak adlandırılan devasa büyüklükte ambarlar incelendi (Şekil 11). Çiftlikte bulunan ambarlar ailenin maddi imkânları ile orantılı olarak, diğer ambarlara göre büyük inşa edilmiş olup, çiftlik yaşamının devam ettirilmesi de ambarların korunmuş bir şekilde günümüze ulaşmasına sebep olmuştur (Şekil 12).



Şekil 12. Elmalı Bayralar Mahallesi Hasan Subaşı Ailesine Ait Bey Ambarı 1



Şekil 13. Hasan Subaşı Çiftliği Bey Ambarı 1'in İç Mekân Yapısı ve Bölmeler



Şekil 14. Elmalı Bayralar Mahallesi Hasan Subaşı Ailesine Ait Bey Ambarı 2.

Çiftlikte farklı büyüklükte iki tahıl ambarı bulunmaktadır. Bu ambarlardan büyük olanı kâhyadan aldığımız bilgilere göre; 4 m en, 13 m boy, çatıya kadar 5,5 m yükseklik ile iki katlı bir ev yüksekliğindedir. İkinci ambar tabanda 3,5 m en, 7 m boy, çatıya kadar 5 m yükseklikle yine bir köy evi büyüklüğündedir. Geniş tarım arazisine sahip zengin bir aileye ait olduğu için bu büyük ambarlar 40-50 ton tahıl alacak kapasiteye sahiptir (Şekil 13,14).



Şekil 15. Bey Ambarı 1'in İkinci Giriş Kapısı ve Tahıl Bölmesinin Dışa Açılan Küçük Penceresi

Ambarların içine merdiven ile çıkılır ve tahıl bölmelerine yukarıdan yükleme yapılır. Ambarın altındaki küçük pencerelerden tahıl ihtiyaç duyuldukça çıkarılır (Şekil 16) Büyük ambarlar daha önce gördüğümüz küçük ambarlarda

gördüğümüz kırma çatı yerine piramit çatı özelliğinde inşa edilmiştir.



Şekil 16. Elmalı Beyler Mahallesi Mehmet Baysarı Ailesine Ait Bey Ambarları

Elmalı Beyler mahallesinde bulunan bey ambarları Finike yerlisi olan Mehmet Baysarı'ya aittir. Bir dönem milletvekilliği ve il başkanlığı yapan Mehmet Baysarı kışın Finike'de yazın ise Elmalıdaki konağında yaşamaktadır. Üç tanesi yan yana olan bu ambarlar hala orijinalliğini korumaktadır. Konağın ve çevresindeki müştemilatın içinde mahsul depo edilmese de Elmalı'nın kültürü yaşatılmaktadır. (Şekil 17,18).



Şekil 17. Mehmet Baysarı Konağı Bey Ambarı 3'ün İç Mekanı ve Bölmeleri



Şekil 18. Mehmet Baysarı Konağı Bey Ambarı 4'ün İç Mekanı ve Bölmeleri



Şekil 19. Mehmet Baysarı Konağı Bey Ambarı 5'in İç Mekanı ve Bölmeleri



Şekil 20. Elmalı Hacı Musa mahallesinde Bulunan Âtlı Durumdaki Tahıl Ambarları

Elmalı'da bazı bey ambarları ile birlikte küçük ölçekli tahıl ambarlarının da sahipleri tarafından kullanılmadıkları gözlenmiştir (Şekil 20,21). Bu şekilde atıl durumda olan ambarların korunması adına birçok fikir ve yöntemler ortaya atılmıştır.



Şekil 21. Elmalı Hacı Musa Mahallesinde Bulunan Bakımsız Tahıl Ambarları

Elmalı'daki tahıl ambarlarından biri 1993 yılında zamanın belediye başkanı Ömer Deniz tarafından Elmalı Güreşleri sırasında Elmalı Belediyesi'nin önüne konulmuştur. Zamanın başkanı Ömer Deniz'e göre ambarlar 'kültürel' bir objeydi. O tarihlerde ambarların bir bungalov olarak düzenlenip yayla turizmine kazandırılması düşünülmüştür. Bey ambarı sahiplerinden Mehmet Baysarı ağa tipi ambarların orijinal haliyle müze gibi kullanılmasından yana olduğunu ifade etmiştir. Mehmet Baysarı'ya göre küçük ambarlar restore

edilebilirken, büyük 'ağa tipi' ambarların restore edilmesi mümkün değildir. Çünkü bunların içinde 2-3 tonluk bölmeler ve yukarıdan kontrollü kapaklar vardır. Bu kapaklar arpayı, buğdayı, yulafı ayırır. Hatta bazıları iki katlıdır. Restore etmeye kalkışsanız özelliği gider diye belirtmişlerdir. Bu yüzden Mehmet Baysarı kendi konağındaki ambarların ilk halindeki özelliğini koruyarak günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır.



Şekil 22. Antalya Kepez İlçesi Kent Ormanında Bulunan Elmalı Tahıl ambarı



Şekil 23. Antalya Konyaaltı İlçesi Uncalı Mezarlığında Bulunan Tahıl ambarı

Antalya Konyaaltı ilçesi, Uncalı Mezarlığı'nda Hisar Çandır köyünden belediye tarafından getirilen tahıl ambarı sergilenmektedir. Eski tarım aletleri ve halı dokuma tezgâhı gibi tarihi eserlerde sergilenerek küçük bir etnografya müzesi olarak kullanılmaktadır (Şekil 23). Kemer İlçesi Aslanbucak mahallesinde Güneş ailesi dedelerinden kalan 100 yıllık ambarı halen depo amaçlı kullanılmaktadır (Şekil 24).



Şekil 24. Kemer Aslanbucak Mahallesi Hüseyin Güneş Ailesi Tahıl Ambarı



Şekil 25. Antalya Kumluca İlçesi Kuzca Köyü Aladağ Mevkiinde Bulunan Tahıl ambarı

Kumluca ilçesi Kuzca Köyü'nde emekli mali müşavir Necati Okur köyün başka bir yerinden getirdiği tahıl ambarını bugün eski amacına uygun bir şekilde kullanmaktadır (Şekil 25). Emekli olduktan sonra kış mevsiminde de yaylada geçiren Necati Okur keçi yetiştiriciliği ve hobi olarak küçük marangoz işleri yapmaktadır. Kepez ilçesi Varsak mahallesinde bir iş yerinin bahçesinde sergilenen Karadeniz bölgesine özgü serender örneği bulunmaktadır (Şekil 26). Yine aynı şekilde Antalya'nın Kemer ilçesinde bir otelin bahçesinde sergilenen Karadeniz tahıl ambarı yer almaktadır (Şekil 27).



Şekil 26. Antalya Kepez İlçesi Varsak Mahallesinde Bulunan Karadeniz Tahıl Serenderi



Şekil 27. Antalya Kemer İlçesinde Bir Otelin bahçesinde Bulunan Karadeniz Tahıl Serenderi

Osmanlı döneminde Kaş ve Kalkan bölgesinin ticaret merkezi konumundaki Bezirgân Köyü'ndeki tarihi tahıl ambarları farklı mimari ve ahşap dokusuyla görenlerin ilgisini çekmektedir. Biri taş olmak üzere yan yana yapılan 125 ambardan bir kısmı günümüzde halen bölge halkı tarafından tahıl saklamak amacıyla kullanılıyor (Acar 2020).



Şekil 28. Antalya Kaş İlçesi Bezirgân Köyü Tahıl Ambarları (Acar 2020)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bulgular ve Tartışma bölümünde Elmalı, Kaş ve Kumluca yöresine ait bazı ambar örneklerinin nasıl korunmaya çalışıldığı karşılaştırmalı olarak ele alındı. Uşak ilinde tahıl ambarlarının bekçi kulübesi, araba garajı, mescit, kiler ve bağ evi şeklinde kullanıldığı görülmektedir. Kemer ilçesindeki otellerde Karadeniz yöresine ait tahıl ambarlarının da sergilendiği görüldü. Gerek kamu, özel sektör temsilcileri bir noktaya kadar bu kültürel miras unsurunu koruma altına almışlardır. Bu tür çabaların artarak devam etmesini eski gelenekleri gelecek kuşaklara aktarmanın bilinci oluşmalıdır.

Bununla birlikte Elmalı Kaymakamlığı ve Elmalı belediyesi kullanılmayan tahıl ambarlarını sahiplerinden

satın alarak kamulaştırılabilir. Bu tahıl ambarlarını belirlenen bir meydana bir araya getirerek restore edilebilir. Daha sonra yöresel ürünlerin sergilendiği bir fuar alanı veya satışların yapıldığı Pazar yeri haline dönüştürülebilir. Kaş İlçesi Bezirgân Köyündeki tahıl ambarları gibi Elmalı İlçesindeki tahıl ambarları Kaymakamlık tarafından veya Belediye tarafından korunmaya alınabilir. Bu çalışmanın yanında Elmalı Müzesinin bahçesine Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü tarafından yöreye özgü „Arı Sereni“ konulduğu gibi, bir tane ambar yapılarak müze bahçesinde sergilenebilir. Ayrıca Elmalı Adliyesinin bahçesinde daha önce kurulup, kaldırılan tahıl ambarı gibi bazı resmî kurumların bahçesine tanıtım amaçlı konulabilir. Çünkü böyle resmî kurumlar halk tarafından çok ziyaret edildiği için daha fazla dikkat çekebilir. Bunun yanında benzin istasyonlarında mescit, kamu ve özel kuruluşlarda hatta bazı okullarda güvenlik (bekçi kulübesi) olarak kullanılabilir. Âtıl durumdaki ambarlar Bungalov ev yapılarak turistik tesislerde apart otel olarak kullanılabilir.

KAYNAKLAR

Acar, A. (2020). Tarihin tanıkları 'bezirgan ambarları'.

Erişim Adresi:

<http://www.gunhaber.com.tr/haber/Tarihin-taniklari-bezirgan-ambarlari-/464257> Son Erişim Tarihi:10.05.2021

Çetinkaya, İ. (2016). Sivas'ta Kırsal Yerleşimlerde Tahıl ve Saman Depolama Yöntemlerinin Etnoarkeolojik Değerlendirmesi". Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (KOUSBAD):61-85.

Hadimli, H. (2019). "Değişen Ekonomik Yapılar, Değişime Direnen "Yapılar": Anadolu'nun Ambarları" Uslu, M., Çiftçi, S., Arslan, C., Hamarta, E.(Ed.). İnsan ve Medeniyet Araştırmaları (s.394-402):Çizgi Kitabevi Yayınları. Konya-Türkiye.

Koday, S. ve Aydın T. (2016)." Elmalı'da (Antalya) Geçmişten Günümüze Yerleşme Adları Üzerine Bir İnceleme". TÜCAUM Uluslararası Coğrafya Sempozyumu (International Geography Symposium). Erişim adresi: http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2016/12/Int_semp_BC13.pdf Son Erişim Tarihi:11.05.2021

Küçük, N. (2019). "Kaş Bezirgân Köyü Tarihi Ahşap Tahıl Ambarları" Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Araştırma Yöntemleri Proje Ödevi. Erişim adresi: <https://www.academia.edu/39939306> Son Erişim Tarihi:11.05.2021

Polat, S. (2016). "Uşak İlinde Bir Ev Eklentisi Olarak Ambarlar". Marmara Coğrafya Dergisi /Marmara Geographical Review, (34): 230-243.

KAYNAK KİŞİLER

Muttalip Demir Ailesi, Bayındır Köyü /Elmalı

İzzet İlkün Ailesi, Bozhöyük Köyü /Elmalı

Süleyman Akkaya Ailesi, Hacımusa Köyü /Elmalı

Hasan Akbaba Ailesi, Yakaçiftlik Köyü /Elmalı

Hasan Subaşı Ailesi, Bayralar Köyü /Elmalı

Mehmet Baysarı Ailesi, Beyler Köyü /Elmalı

Necati Okur Ailesi, Kuzca Köyü /Kumluca

Hüseyin Güneş Ailesi, Aslanbucak Mahallesi /Kemer